

**ПРАВИЛНИК
О БЛИЖИМ УСЛОВИМА И НАЧИНУ ОСТВАРИВАЊА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ У ПРЕДШКОЛСКОЈ
УСТАНОВИ**

("Сл. гласник РС", бр. 131/2014)

Члан 1

Овим правилником утврђују се ближи услови и начин остваривања социјалне заштите у предшколским установама (у даљем тексту: установа).

Социјална заштита у установи остварује се у складу са прописима којима се уређују области предшколског васпитања и образовања, социјалне заштите и породично правне заштите.

Члан 2

Социјално-заштитна функција установе остварује се у складу са Основама програма социјалног рада у предшколским установама.

Основе програма социјалног рада у предшколским установама одштампане су уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 3

Послове социјалног рада и социјалне заштите у установи обавља сарадник - социјални радник, у складу са законом.

Члан 4

Социјални рад у установи остварује се на начин да се обезбеди:

- 1) допринос социјалној сигурности и стабилности породице;
- 2) допринос васпитној функцији породице;
- 3) допринос остваривању социјалних права и правде за децу;
- 4) превенција социјалних проблема деце на најранијем узрасту;
- 5) постизање оптималне усклађености између потреба и интересовања деце и породице за укључивањем у предшколско васпитање и образовање и понуде различитих облика и програма за децу и породице;
- 6) подршка социјализацији детета и његовом активном укључивању у колектив и ширу друштвену заједницу;
- 7) очување и унапређење породичних односа;
- 8) ублажавање последица сиромаштва и социјалне искључености;
- 9) превенција и заштита деце од насиља, занемаривања и злостављања;
- 10) уклањање последица занемаривања и злостављања деце у сарадњи са институцијама у локалној заједници;
- 11) стварање квалитетних услова за раст, развој и учење предшколског детета;
- 12) заштита деце изложене ризицима;
- 13) подршка инклузији деце са сметњама у развоју.

Члан 5

Социјално-заштитна функција у установи реализује се:

- 1) на нивоу предшколске установе и васпитне групе;
- 2) у раду са децом и родитељима, односно старатељима;
- 3) у раду са запосленима;
- 4) у сарадњи са локалном заједницом.

Активности сарадника - социјалног радника на пословима социјалног рада и социјалне заштите у установи по наведеним нивоима дефинисане су Основама програма социјалног рада у предшколској установи.

Члан 6

Установа са мање од 30 васпитних група узраста од шест месеци до поласка у школу у целодневном и полудневном трајању и припремног предшколског програма има једног социјалног радника са 1/3 радног времена на пословима остваривања социјално заштитне функције у установи.

Установа са 30-79 васпитних група узраста од шест месеци до поласка у школу у целодневном и полудневном трајању има једног социјалног радника са 50 одсто радног времена на пословима остваривања социјално заштитне функције у установи.

Установа са 80 до 100 васпитних група, узраста од шест месеци до поласка у школу у целодневном и полудневном трајању, има једног социјалног радника на пословима остваривања социјално заштитне функције у установи.

Установа која има више од 100 васпитних група узраста од шест месеци до поласка у школу у целодневном и полудневном трајању, у складу са законом којим се уређује предшколско васпитање и образовање, на сваки додатни број група примењује одредбе из ст. 1, 2. и 3. овог члана.

Члан 7

Сарадник на пословима унапређивања социјалне заштите у установи обавезан је да води евиденциони лист са листом праћења.

Члан 8

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о основама програма социјалног рада у предшколским установама ("Службени гласник РС", број 70/94).

Члан 9

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

ОСНОВЕ ПРОГРАМА СОЦИЈАЛНОГ РАДА У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Основе програма социјалног рада у предшколским установама полазе од чињенице да је делатност предшколске установе вишеструка и да су њене функције комплементарне и равноправне. Основама програма социјалног рада пружа се оријентација предшколској установи у идентификацији подручја рада, успостављању веза и односа у окружењу, обезбеђивању подршке деци и помоћи породици у остваривању њених функција, остваривању сарадње са породицом и стварању повољне социјалне климе у установи и васпитној групи. Остваривање социјалног рада подразумева стално побољшавање услова рада и стандарда у предшколским установама путем развијања спонзорства, донаторства и организовања различитих социјалних акција, као и социјалне промоције програма рада и услуга установе којима се могу задовољавати бројне и различите потребе породице и деце, али којима се могу артикулисати и неке нове. Сложени и вишеслојни аспекти професионалног социјалног рада остварују се кроз рад са појединцем, групом и заједницом.

Социјални рад као професија промовише социјалне промене, решавање проблема у међуљудским односима као и оспособљавање и ослобађање људи са циљем повећања благостања. Принципи људских права и социјалне правде фундаментални су за социјални рад. Мисија социјалног рада подразумева да се социјални рад у својим различитим формама обраћа бројним, комплексним односима између људи и њиховог окружења и треба да допринесе развоју и остваривању потенцијала сваког појединца пуноправним укључивањем у друштвену заједницу и активним деловањем у њој.

Основни принципи и вредности социјалног рада јесу:

- поштовање слободе и достојанства личности;
- уважавање индивидуалних и групних особености и разлика;
- развијање спонтаности, креативности и потенцијала појединаца за лични развој и самопомоћ;
- залагање за социјалну правду, економско, физичко и психичко благостање личности;
- тежња да се професионално знање и вештине употребе у корист других;
- неутралан и неосуђујући став, поштовање поверљивости односа са другима и професионалне тајне; и
- достојанство у личном и професионалном понашању.

Између основних и опште прихваћених вредности социјалног рада и других вредности и начела, који су сличног фундаменталног карактера на подручју деловања предшколских установа, постоји изузетно висок степен међусобног поклапања. Концепција предшколског васпитања и образовања темељи се на демократским и хуманистичким вредностима нашег друштва. Базичне вредности које треба да прожимају све односе, активности и поступке у пракси неге, васпитања и образовања деце предшколског узраста су: поштовање људског достојанства и интегритета сваке особе; партиципација (право учешћа и изношења сопственог мишљења); поштовање разлика (позитивно вредновање различитости као извора напретка, развоја и учења); равноправност и слобода избора; солидарност према слабијим и осетљивим и учење, сазнање и лични развој.

Социјални рад ствара услове у предшколским установама за систематску, примарну превентиву различитих тешкоћа деце у развоју, омогућава правовременост интервенција, а покретањем различитих социо-културних активности превладава своје стигматизујуће дејство службе намењене маргиналним групама. Једна од најважнијих функција предшколског васпитања и образовања је пружање једнаких прилика за сву децу и превазилажење друштвених разлика и компензација неповољнијег положаја или услова. Разлике које деца доносе у смислу личних могућности, претходног знања, етничког порекла, породичних вредности, веровања и обичаја итд. морају да се уважавају. Уколико је предшколска установа место за свакодневни живот деце, она треба да буде место где сва деца могу да се искажу и место партнерских односа и интеракције са родитељима и заједницама, отворено за различите начине живљења и различите људске праксе.

Остварујући неопходно повезивање свих разнородних чинилаца који утичу на развој детета, а посебно, успостављајући подударност потреба породице и деце и активности предшколске установе, социјални рад остварује своју превентивну, социо-терапеутску улогу. У условима јављања, постојања и продубљивања проблема који ометају развој детета, социјалним радом у породици и са породицом, на терену и у координацији са другим службама и институцијама ублажавају се или елиминишу негативни ефекти насталих проблема и пружа неопходна помоћ породицама и деци у тешкоћама.

Систематски и плански социјални рад подразумева непрестани истраживачки однос према пракси социјалног рада и ефектима сопствене интервенције.

ПРОГРАМ СВИХ ОБЛИКА РАДА САРАДНИКА НА УНАПРЕЂИВАЊУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ

Циљ

Социјални радник, применом савремених теоријских и практичних сазнања, метода, техника и вештина социјалног рада, доприноси остваривању и унапређењу социјално заштитне функције предшколске установе, радом на обезбеђивању социјалне сигурности, социјализацији деце и уједначавања услова за њихов развој.

Задачи

- Превентивно деловање, препознавање социјалног контекста у коме дете функционише,
- Подршка родитељима у адекватном обављању родитељске функције и унапређењу квалитета породичних односа,
- Праћење потреба породице у локалној заједници за одговарајућим облицима рада,
- Стварање услова за повећање обухвата деце у локалној заједници различитим посебним и специјализованим програмима,
- Подршка родитељима и деци са сметњама у развоју у остваривању права на заштиту и помоћ у свим системима социјалне сигурности (социјалне заштите, заштите деце, здравства и др.) и процесу укључивања у предшколску установу,
- Учешће у процесу развијања инклузивног приступа у предшколској установи и заједници,
- Координација у примени Општег и Посебног протокола о заштити деце од насиља, злостављања и занемаривања,
- Рад са породицама у којима постоји насиље, злостављање и занемаривање,
- Учешће у активностима покретања, дефинисања и спровођења популационе политике предшколске установе, локалне заједнице и других чинилаца друштвене заједнице,
- Сарадња са осталим стручним сарадницима, сарадницима, васпитачима, родитељима и стручним организацијама,
- Сарадња са локалном самоуправом и релевантним институцијама на свим питањима везаним за остваривање социјалне функције предшколских установа,
- Координација у активностима пријема деце у складу са Правилником о ближим условима за утврђивање приоритета за упис деце у предшколску установу.

Области рада

Основни стручни послови сарадника на унапређивању социјалне заштите у предшколској установи обухватају информисање, процену, планирање, посредовање и заступање у остваривању права и коришћењу услуга, саветодавно усмеравање у остваривању социјалне функције предшколске установе, породица и запослених у вези са заштитом деце којима је потребна помоћ социјалног радника, социо-едукативне активности у предшколској установи и са породицама које користе услуге предшколске установе, спровођење мера заштите деце, породица и запослених и праћење ефеката предузетих услуга и мера у непосредном раду.

I. Планирање и програмирање социјалног рада

У оквиру израде планских докумената установе:

1. Израђује годишњи и оперативне планове за свој рад, као и извештаје о њиховом остваривању
2. Учествује у изради појединих делова годишњег плана рада установе и то:
 - концепције годишњег плана рада установе,
 - облика и организације рада, као и радног времена,
 - плана и програма за заштиту безбедности деце,
 - плана и програма заштите деце од насиља,
 - концепције програма остваривања социјалне функције установе,
 - плана и програма сарадње породице и предшколске установе.
3. Учествује у изради предшколског програма,

4. Пружа подршку у изради и развијању индивидуалних образовних планова и сарађује са интересорном комисијом у процени потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком детету.

II. Активности на унапређивању социјалне функције предшколске установе

1. Праћење потреба породице у локалној заједници,
2. Координација у пријему деце у установу,
3. Учесће у формирању и структурирању васпитних група,
4. Праћење и анализа попуњености капацитета на нивоима групе, вртића и установе,
5. Организација и вођење базе података о статусима деце и породица,
6. Иницирање остваривања посебних и специјализованих програма у складу са потребама породица,
7. Организација и праћење боравка деце на болничком лечењу,
8. Координација рекреативног боравка деце ван установе,
9. Примена аналитичко-истраживачког и јавно-информативног рада на нивоу установе и у локалној заједници,
10. Учесће у сталном побољшавању услова рада, развијању спонзорства, донаторства и организовању разних социјалних акција,
11. Покретање активности за уређење игралишта за децу у установи и њеном окружењу.

III. Рад са васпитачима

1. Размена информација о деци и породици у циљу сагледавања породичног и ширег социјалног контекста и услова одрастања деце,
2. Сарадња са васпитачима у домену идентификације развојних проблема поједине деце условљених породичним и социјалним разлозима и пружања подршке детету и породици,
3. Информисање о релевантним социјалним аспектима породичног контекста одрастања детета.

IV. Рад са родитељима, односно старатељима

1. Остваривање континуиране сарадње са родитељима, односно старатељима у циљу праћења развоја деце и пружања подршке и помоћи око решавања изражених проблема у функционисању детета и породице (индивидуално и групно),
2. Информисање породице о правима деце и родитеља из области друштвене бриге о деци, социјалне заштите и других система социјалне сигурности, функционисања породице и породичних односа,
3. Организовање предавања за родитеље, односно старатеље из области социјалног функционисања (социјализација деце, заштита деце од насиља и занемаривања, вештине родитељства и др.),
4. Пружање стручне помоћи родитељима, односно старатељима око остваривања одређених права из домена социјалне и породично-правне заштите,
5. Непосредно учешће у решавању породичних проблема корисника услуга - појединачно или тимски,
6. Саветодавни рад са породицама деце са сметњама у развоју,
7. Утврђивање специфичних појединачних социјалних потреба деце - фактора ризика по развој деце,
8. Организација активности у циљу промоције родитељства (школа родитељства),
9. Предлагање и предузимање одговарајућих мера и услуга социјалног рада за децу и породице у стању социјалне потребе.

V. Рад са директором, стручним сарадницима, педагошким асистентом

1. Информисање директора и стручних органа установе о резултатима анализа и истраживања која се баве проблематиком установе, деце и породице,
2. Реализација превентивних активности чији је циљ спречавање, рано откривање, олакшавање или превазилажење социјалних проблема, у сарадњи са осталим стручним сарадницима, педагошким асистентом, односно пратиоцем деце,
3. Учесће у структурирању васпитних група с посебним акцентом на социјалну структуру породице.

VI. Рад са запосленима у установи

1. Индивидуални саветодавни рад са запосленима поводом проблема у њиховом породичном или професионалном функционисању,
2. Упознавање запослених са њиховим правима из области социјалне и породично-правне заштите,
3. Заступање интереса запослених и установе пред инвалидским комисијама у поступцима пензионисања радника или њиховог распоређивања на друге послове,
4. Иницирање активности које доприносе побољшању услова и ефеката рада запослених.

VII. Рад у стручним органима и тимовима

1. Сарадња са директором и стручним сарадницима;
2. Учесће у раду тима за превенцију насиља, стручног тима за инклузивно образовање и других тимова у установи;

3. Саветодавни рад са породицама деце са сметњама у развоју;
4. Саветодавни рад и сарадња са васпитачима и дефектолозима у изради и праћењу индивидуалног образовног плана за појединачну децу.

VIII. Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе

1. Учешће у формирању и функционисању мреже установа у јединици локалне самоуправе које се баве заштитом интереса деце, на основу протокола о сарадњи,
2. Сарадња са стручним институцијама и хуманитарним организацијама у циљу обезбеђивања материјалне и нематеријалне подршке деци погођеној неповољним приликама,
3. Непосредна сарадња са интерресорном комисијом у јединици локалне самоуправе,
4. Учешће у истраживањима других институција које се баве проблематиком установе, деце и породице,
5. Сарадња са другим предшколским установама и основним школама у којима стичу образовање и васпитање деца ометена у развоју, центром за социјални рад, полицијом, здравственим установама, другим стручним и високошколским установама и појединцима, културним, спортским, хуманитарним и невладиним организацијама и другим институцијама.

IX. Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање

1. Учешће у вођењу документације која се односи на планирање и реализацију социјалне функције предшколске установе,
2. Вођење евиденције о свом раду,
3. Вођење евиденције о деци која се налазе у стању социјалне потребе и предузетим мерама,
4. Стручно усавршавање - индивидуално и групно на нивоу установе или ван установе (семинари, стручни скупови, симпозијуми и сл.).

КОМЕНТАР ПРАВИЛНИКА О БЛИЖИМ УСЛОВИМА И НАЧИНУ ОСТВАРИВАЊА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ - "Сл. гласник РС", бр. 131/2014

- Утврђене Основе програма социјалног рада у предшколским установама са Програмом свих облика рада сарадника на унапређивању социјалне заштите •

Правни основ за доношење *Правилника о ближим условима и начину остваривања социјалне заштите деце у предшколској установи ("Сл. гласник РС", бр. 131/2014*, ступио на снагу 11.12.2014. године - даље: Правилник) је члан 3. став 3. *Закона о предшколском васпитању и образовању ("Сл. гласник РС", бр. 18/2010* - даље: Закон), којим је прописано да ближе услове и начин остваривања социјалне заштите споразумно прописују министар надлежан за послове социјалне политике и министар надлежан за послове образовања.

Овлашћење за доношење Правилника које је законом дато и министру за рад, запошљавање и социјалну политику и министру просвете, науке и технолошког развоја проистиче из чињенице да предшколска установа обавља, поред васпитно-образовне делатности, која је приоритетна и делатност којом се обезбеђују исхрана, нега и превентивно-здравствена и социјална заштита деце предшколског узраста (члан 3. став 1. Закона).

Ступањем на снагу Правилника престао је да важи *Правилник о основама програма социјалног рада у предшколским установама ("Сл. гласник РС", бр. 70/94)*.

Социјална заштита у предшколској установи (даље: установа) остварује се у складу са прописима којима се уређују области предшколског васпитања и образовања, социјалне и породично-правне заштите. Саставни део Правилника је документ под називом **Основе програма социјалног рада у предшколским установама**, који је одштампан уз овај правилник и представља основ за остваривање социјално-заштитне функције установе.

Послове социјалног рада и социјалне заштите у установи обавља социјални радник, у складу са чланом 45. тачка 1) Закона којим је прописано да послове унапређивања социјалне заштите обавља лице које има одговарајуће високо образовање на студијама другог степена, или на основним студијама у трајању од најмање четири године, у складу са *Законом о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 52/2011 и 55/2013)*.

Делатност социјалног рада у установи треба да обезбеди социјалну стабилност и сигурност породице и ојача њену васпитну функцију, омогући превенцију социјалних проблема деце на најранијем узрасту, пружи подршку социјализацији детета, ублажи последице сиромаштва, превенцију и заштиту од насиља, занемаривања и злостављања и пружи подршку инклузији деце са сметњама у развоју, што је уређено чланом 4. Правилника.

Социјална заштита се реализује на нивоу установе и васпитне групе, кроз рад са родитељима и запосленима, у сарадњи са локалном заједницом.

Чланом 6. Правилника уређен је **норматив у погледу величине предшколске установе и права на ангажовање социјалног радника**: установа са мање од 30 васпитних група има право на једног социјалног радника са 1/3 радног времена, у установи са 30 до 79 васпитних група социјални радник обавља послове са 1/2 радног времена, установа са 80 до 100 васпитних група има једног социјалног радника, а у установама са преко 100 васпитних група сразмерно се повећава проценат радног времена социјалног радника.

ОСНОВЕ ПРОГРАМА СОЦИЈАЛНОГ РАДА У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА су документ који пружа предшколској установи **оријентацију за рад** у овој области и помаже у **успостављању веза** између актера и окружења, обезбеђивању подршке деци и помоћ породици.

Њиме су **дефинисани основни принципи** и вредности социјалног рада, као што су: поштовање слободе и достојанства личности, уважавање индивидуалних и групних разлика, развијање креативности, залагање за социјалну правду и сл. Ове вредности социјалног рада не разликују се много од других начела и вредности по којима се обавља делатност у предшколској установи. То су базичне вредности на којима се заснива и нега и васпитање и образовање деце на овом узрасту.

Програм свих облика рада сарадника на унапређивању социјалне заштите у предшколској установи представља **смернице за рад социјалног радника**.

Као **циљ** његовог рада утврђен је допринос остваривању и унапређивању социјално-заштитне функције предшколске установе.

Као **задаци** овог рада прописани су пре свега превентивно деловање, пружање подршке родитељима и унапређивање породичних односа, праћење потреба породице, стварање услова за повећан обухват деце овим видом образовања, пружање подршке родитељима деце са сметњама у развоју, учешће у инклузивном

приступу у раду са овом децом, примени општег и Посебног протокола о заштити деце од насиља, злостављања и занемаривања, раду са породицама у којима постоји насиље, сарадњи са осталим сарадницима, стручним сарадницима, васпитачима, родитељима, локалном самоуправом и свим релевантним институцијама.

У делу програма под називом **Области рада** прописане су обавезе социјалног радника у области:

- планирања и програмирања рада (израда годишњег и оперативних планова, учешће у изради годишњег плана рада установе, плана и програма за заштиту безбедности деце и сл.);
- активности на унапређивању социјалне функције установе (праћење потреба породице, учешће у формирању васпитних група, анализа попуњености капацитета установе на нивоу васпитне групе и целе установе, иницирање остваривања посебних и специјализованих програма, координација рекреативног боравка деце ван установе и сл.).

У посебним одељцима **уређује се рад социјалног радника са васпитачима, родитељима, директором, стручним сарадницима и запосленима у установи**. Утврђује се његова **обавеза да ради у стручним органима и тимовима, сарађује са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе**.

Социјални радник је, као и сви запослени чији је рад везан за образовно-васпитни процес, у **обавези да води евиденцију о свом раду и реализацији социјалне функције установе**, као и деци која се налазе у стању социјалне потребе и мерама које предузима поводом тога. Социјални радник има **обавезу стручног усавршавања**, како на нивоу установе, тако и ван ње.